

رهبری کنسرت

معلم مدرسه در انگلستان

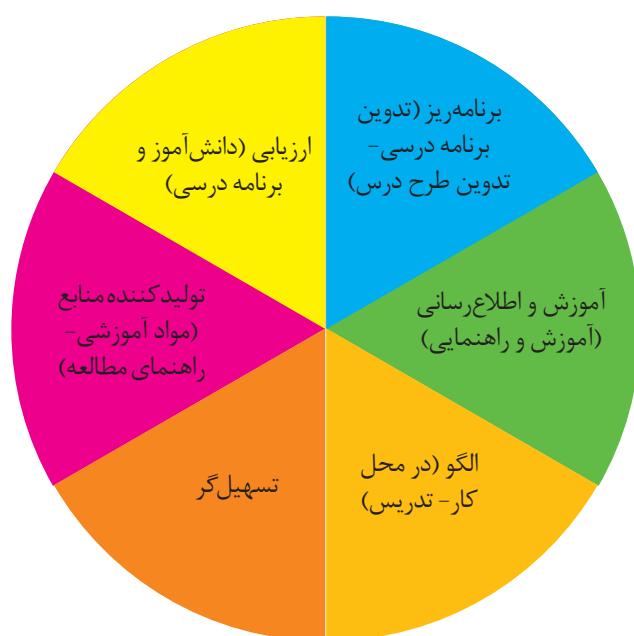
دکتر نیروه شاه محمدی

هم‌گون و همانگ بنوازند که مخاطبان از شنیدن آن لذت ببرند (آموزش). نتهای موسیقی (منابع) را در اختیار نوازندگان قرار می‌دهد و آن‌ها را برای شنوندگان به گونه‌ای می‌نویسد که با تمام وجود آن را حس کنند. بالاخره او به عنوان یک موسیقی‌دان با کمک گروه موسیقی خود، آهنگ را برای شنوندگان می‌نوازد (ارائه اطلاعات). در این فرایند تک‌تک اعضای گروه کنسرت اجرای فردی نیز دارند (مدل و الگو) و او، یعنی معلم، به عنوان هدایت‌کننده گروه، اجرای نوازندگان را به صورت فردی و گروهی ارزیابی می‌کند. مخاطبان نیز اجرای نوازندگان را در فضای عمومی مورد ارزیابی قرار می‌دهند. (ارزیابی)

با توجه به مثال بالا، در انگلستان گرچه مهم‌ترین وظیفه معلم در گیر کردن دانش‌آموزان در فرایند یادگیری است به گونه‌ای که بتوانند به اهداف از قبل تعیین شده دست یابند، اما او لازم است با شناخت ویژگی‌های شناختی و عاطفی خاص هر یک از دانش‌آموزان زمینه رشد همه‌جانبه آن‌ها را میسر سازد. به عبارت دیگر هنر معلم برقراری ارتباط و درک نیازهای دانش‌آموزان و برآوردن آن‌ها محسوب می‌شود، زیرا او می‌تواند با ایجاد جوی مناسب در کلاس به دانش‌آموزان آرامش ببخشد و اعتماد به نفس را در آن‌ها افزایش دهد، برای تحقق موارد ذکر شده در انگلستان شش نقش مهم و اصلی برای معلم، شامل: ۱. نقش برنامه‌ریزی ۲. نقش آموزش و اطلاع‌رسانی ۳. نقش الگویی ۴. نقش تمهیل‌گری ۵. نقش تولید‌کننده منابع و ۶. نقش ارزیابی کننده در نظر گرفته شده که در نمودار مشخص شده است.

تعلیم و تربیت فنی بسیار ظریف و حساس است، به طوری که تنها معلمان کارآمد، حرفه‌ای و با اطلاع از مسائل و فرآیند آموزش و پرورش می‌توانند از عهده انجام آن برآیند. از این‌رو معلمان باید پیوسته در حال یادگیری باشند، تغییرات و تحولات مربوط به حرفه خود را پیگیری کنند و با توجه به پیشرفت‌های علوم و فنون در زمینه‌های مختلف، معلومات و مهارت‌ها و اطلاعات خویش را ارتقا بخشند. به علاوه باید برای تدریس مؤثر و هدایت دانش‌آموزان قادر به ایفای نقش‌های متعددی در کلاس درس باشند. اجرای این نقش‌ها به معلم کمک می‌کند تا شناخت کافی از شاگردان خود پیدا کند و سپس

با توجه به خصوصیات شخصیتی و رشد و تکامل آن‌ها آموزش‌های لازم را به ایشان ارائه دهد. می‌توان معلم را به رهبر یک گروه کنسرت تشبیه کرد. او آهنگ‌ساز و نویسنده موسیقی است (طرح درس)، برنامه‌ریزی است که الهمای می‌گیرد و تعیین می‌کند چه نوع موسیقی باید نواخته شود (برنامه‌ریزی)، به عنوان رهبر گروه ضمن تمهیل‌گری، نوازندگان را راهنمایی می‌کند تا موسیقی را طوری همنواه،

**مهم‌ترین
وظیفه معلم
در انگلستان،
درگیر کردن
دانشآموزان در
فرآیند یادگیری
است.**

محتوای آموزشی و موضوع درس مسلط است و تمامی تلاش خود را در فعال نگهدارشتن دانشآموزان به کار می‌گیرد.

■ با سؤال کردن از دانشآموزان در هنگام تدریس، آن‌ها را به فکر کردن در مورد سؤال‌ها و ارائه پاسخ‌های مناسب ترغیب می‌کند.

■ به دانشآموزان در تنظیم برنامه روزانه، هفتگی و برنامه مطالعاتی کمک می‌کند.

■ در تفسیر و بحث و گفت‌وگو درباره اطلاعات و موضوعات درسی به دانشآموزان کمک می‌کند.

■ با کمک همکاران و قادر مدرسه علایق و نیازهای دانشآموزان را شناسایی می‌کند.

■ راهنمایی‌های درسی و تحلیلی لازم را به دانشآموزان ارائه می‌دهد، زیرا عنصر کلیدی در آموزش، سازماندهی و ارائه دانش است. با این روش یادگیرنده مطالب را می‌آموزد و می‌تواند اهداف یادگیری را برآورده سازد.

۱. معلم در نقش برنامه‌ریز: در این

نقش معلم لازم است:

■ قبل از شروع به تدریس، از خصوصیات

جسمی و روانی دانشآموزان اطلاع یابد؛

■ با توجه به موضوع درس به برنامه‌ریزی درسی و تهیی طرح درس پرداخته و در برنامه‌های خود از فناوری اطلاعات بهره گیرد؛

■ با توجه به نیازهای دانشآموزان و امکانات

بومی و محلی موجود در مدارس اعطاف و دگرگونی لازم و مناسب را در برنامه درسی ایجاد نماید؛

■ فرایند تدریس و آموزش را به طور خلاقانه و دقیق برنامه‌ریزی و طراحی و تحلیل نماید؛

■ با طراحی آموزشی و تهیی طرح درس مناسب، مفاهیم و موضوعات گوناگون و جدید را به شیوه‌ای

به دانشآموزان آموزش دهد که میزان بدفهمی دانشآموزان و پیچیدگی برخی از موضوعات آموزشی کاهش یافته و میزان انطباق آن را با

شرایط و موقعیت‌های یادگیری دانشآموزان بیافزاید؛

■ ضمن زمینه‌سازی مشارکت اولیای دانشآموزان در فرایند تدوین برنامه‌ریزی درسی و اجرای آن، انگیزه و علاقه دانشآموزان را در فرایند یادگیری افزایش دهد؛

■ برای کلاس قوانین و مقررات منعطف تدوین نماید.

۳. نقش الگویی: رفتار دانشآموزان

به میزان زیادی بستگی به رفتار معلمان آن‌ها دارد. چنانچه معلمی روش محبت‌آمیز همراه با نضباط منطقی را در کلاس خود به کار برد از همکاری، علاقه‌مندی و قدرت ابتکار شاگردانش بهره‌مند می‌شود. یک معلم، نمونه یک وسیله مؤثر برای انتقال ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای فکری و رفتاری به دانشآموزان است. نقش الگویی معلم بی‌شك بیشترین تاثیر را بر دانشآموزان دارد. از این‌رو

معلم لازم است:

■ درد و رنج دانشآموزان را بشناسد و در حفظ اسرار و جلب اعتماد و اطمینان آن‌ها بکوشد.

■ مسائل و مشکلات دانشآموزان را شناسایی کند، علل آن‌ها را بررسی و کشف نماید و بهویژه به ذنبال عواملی باشد که شاگردان را از درون متتحول کند و به فعالیت و کوشش مناسب وادارد.

■ الگو و نمونه درست رفتاری و اخلاقی برای دانشآموزان و همکاران باشد.

■ با نفوذ بر دانشآموزان تغییرات مورد نظر خود را در آن‌ها به وجود بیاورد.

■ فعالیت‌ها و آموزش مهارت‌های متعددی را در کلاس ترتیب می‌دهد تا از بی‌انضباطی و رفتارهای نامطلوب شاگردان جلوگیری کند.

■ با نشان دادن شوق و علاقه نسبت به موضوع درسی، تدریس و حرفة خود، این انگیزه و شوق را

۲- نقش آموزش و اطلاع‌رسانی: از

گذشته مرسوم بوده که دانشآموزان

فکر می‌کنند معلم تنها وظیفه دارد به آن‌ها در کسب اطلاعات، دانش و مهارت مربوط به موضوع

درسی کمک کند. اما امروزه معلم فردی کارشناسی، خبره و آگاه فرض می‌شود که نه تنها اطلاعات را به دانشآموزان منتقل می‌کند بلکه هم چنین:

■ به دانشآموزان در فهم و کسب اطلاعات، دانش و مهارت مربوط به موضوع درسی کمک می‌کند.

■ به دانشآموزان در تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات کمک می‌کند.

■ توجه دانشآموزان را نسبت به موضوع تدریس جلب می‌نماید.

■ به جای انتقال صرف اطلاعات و تلف کردن وقت دانشآموزان، با درگیر کردن آن‌ها در فرایند یادگیری به تعمیق یادگیری آن‌ها کمک می‌کند.

■ برای جلوگیری از بی‌نظمی در کلاس، بر

دانش آموز به وجود آمده است معلم به عنوان تسهیل‌گر فرایندیاددهی- یادگیری لازم است:
■ دانش آموزان را به یادگیری مستقل تشویق نماید.

■ ماهرانه جریان آموزش و یادگیری دانش آموز را هدایت نماید.

■ ضمن مشارکت دادن دانش آموزان در فرایند یادگیری، به آن‌ها در انتخاب موضوع درسی و مواد یادگیری حق انتخاب بدهد. (مشارکت دانش آموزان در فرایند تدریس جزء استانداردهای لازم‌الاجرا در کشور انگلستان است).

■ از رهنمودها و راهنمایی‌های دقیق و مشخص استفاده کند تا شاگردان بتوانند مهارت‌های زندگی را به خوبی فرآوریند، امکان بروز رفتارهای مخل در آن‌ها کاهش یافته و زمینه بی‌اضبطی در کلاس به حداقل برسد.

■ از طریق گفتمان آزاد یا بحث در گروه‌های کوچک یا بزرگ، دانش آموز را به یادگیری تغییر نماید.

■ از فناوری‌های آموزشی در فرایند تدریس و یاددهی و یادگیری استفاده می‌کند تا دانش آموزان مستقلابه یادگیری بپردازد.

■ به دانش آموز در شناخت توانایی‌ها و استعدادها و تسهیل رشد آن‌ها کمک کند.

■ از یادگیری مسئله‌محور دانش آموزان در گروه‌های کوچک و بزرگ حمایت کند.

۵. تولیدکننده منابع: کتاب درسی در نظام آموزشی انگلستان وجود ندارد ولی سرفصل‌های درسی هر رشته معین شده است و کتاب‌های فراوانی توسط بخش خصوصی و مؤسسه‌سات برگزارکننده آزمون‌های استاندارد نوشته شده است. این کتاب‌ها در سطوح مختلف توانایی دانش آموزان، برای دانش آموزان، معلمان، مدیران و اولیا نوشتۀ شده‌اند و دارای انواع متفاوتی مانند کتاب کار، کتاب مطالعه (با جواب و بدون جواب) یا دوره کردن مطالب می‌باشند. این در دسترس بودن منابع اطلاعاتی، هم به صورت نوشتاری و هم الکترونیکی (چند رسانه‌های تعاملی) کمک می‌کند تا معلم بتواند:
■ به تعمیق یادگیری دانش آموزان کمک کند؛

در دانش آموزان نیز ایجاد نماید.

■ فضایی از احترام متقابل در روابط خود با دانش آموزان ایجاد نماید.

■ شیوه‌های ارتباط صحیح با دیگران و ایجاد روابط صمیمانه را بداند، سریع و آسان با دانش آموزان ارتباط برقرار نماید و جو کلاس خود را مطلوب، پرمحبت و آماده یادگیری نگه دارد.

■ ویژگی‌های فردی و خصیصه‌های رفتاری دانش آموزان را بشناسد تا بتواند برخورد درست و مناسب با آن‌ها داشته باشد.

■ روش تدریس معلم باید با اصول و اهداف آموزش‌پرورش و ویژگی‌های دانش آموزان هماهنگ باشد تا بتواند ضمن جهت دادن به فعالیت‌های آموزشی خود، شاگردان را به سوی اهداف تعلیم و تربیت هدایت نماید.

■ معلم باید در کار خود انگیزه و اعتماد به نفس داشته باشد و با دانش آموزان دلسوز و صمیمی بوده و خلاقیت آنان را افزایش دهد.

■ بر محتوای آموزشی و موضوع درسی که می‌خواهد برای دانش آموزان ارائه دهد، تسلط داشته باشد. توانایی و احاطه معلم بر محتوای درسی باعث می‌شود که دانش آموزان در فرآگیری و آموزش با مشکلات کمتری مواجه شوند.

■ دانش آموزان را به مسئولیت‌پذیری و پذیرش تبعات رفتار خود تشویق کند.

■ به دانش آموزان جهت ارتقاء درک و فهم، دانش، خودآگاهی، رشد اخلاقی و توانایی ارتباط با دیگران کمک کند.

■ به دانش آموزان در درک عمیق‌تر و گستردگر قوایع کمک کند.

معلم باید
دانش آموزان
را به یادگیری
مستقل تشویق
نماید

۴. نقش تسهیل‌گر: از آنجا که بر برنامه درسی انگلستان رویکرد دانش آموز محور حاکم است لذا به نقش معلم باید دیگری توجه می‌شود. معلم انتقال‌دهنده صرف اطلاعات نیست. به هر میزان که وظایف، مسئولیت و آزادی بیشتری به دانش آموزان داده شود، به همان اندازه نیز لازم است نقش معلم تغییر یابد. همچنین با توجه ارزش و اهمیت بالایی که به یادگیری مسئله‌محور در این کشور داده و تغییرات ساختاری که به دنبال آن در روابط بین معلم و

منابع *

1. Norcini, John & Burch, Vanessa. (2008) The Good Teacher is More than a Lecturer, roles of the teacher, <http://www.educationinnovations.org>
2. Atherton, J.S. (2006) Decio: competence, proficiency, and beyond, Retrieved June 21, from <http://www.decco.co.uk/background.expertise.htm>
3. Bain, K. (2007) what makes great teachers great? The Chronicle of Higher Education, 50(31), B7, Retrieved January 13, 2007, from <http://chronicle.com>

آموزش و پژوهش همکاری نماید.

■ عملکرد دانش آموزان را در یک درس یا یک امتحان با یک دیدگاه همه جانبه بررسی کند.

■ میزان توانایی و مهارت خود در تدریس و کار با دانش آموزان را مورد ارزیابی قرار دهد تا از نتایج آن در تصمیم گیری و قضایت آگاهانه درباره پیشرفت تحصیلی دانش آموز استفاده نماید.

■ از دانش آموزان نسبت به درس و تدریس خود بازخورد بگیرد.

■ نتایج یادگیری مورد انتظار را قبل تعیین نماید. نظام آموزش و پژوهش انگلیس پیوند عمیقی بین درس و زندگی روزمره دانش آموزان برقرار کرده به طوری که موضوعاتی که دانش آموزان می آموزند به نوعی با زمان حال آنها پیوند خوده است. آنها اثر یادگیری را در زندگی روزمره خود کاملاً مشاهده و ملاحظه می کنند. در مدارس با بروزهایی که به دانش آموزان داده می شود ارتباط ویژه ای بین پژوهش های انجام شده و جامعه برقرار می کنند. تمامی این تحولات از طریق معلم کارآمد و حرفه ای امکان پذیر است. معلمی که نقش های در نظر گرفته شده برای او را به درستی اجرا نماید.

تمامی نقش های ذکر شده برای معلم با هم در ارتباط اند هر کدام از این نقش ها نیازمند مهارت ها و توانایی های متفاوت در معلمان است.

هدف یک درس: آیا هدف برای رشد مهارت های یادگیری مستقل است یا توانایی های خاص را در او پژوهش می دهد؟

■ سطح دانش آموز: دانش آموز در چه پایه تحصیلی است؟

۷. برنامه درسی و فرهنگ:

■ فعالیت های تدریس نیازمند زمان و تجربه است.

بحث درباره ارزش نقش های مختلف که از یک معلم انتظار می رود، می تواند از این که معلم تنها ارائه دهنده اطلاعات باشد، پیش گیری کند. معلم می تواند با برخورداری از نقش های فوق نسبت به تربیت نیروی انسانی در سطح جامعه همت گمارد و بدون شک سعادت هر جامعه بستگی مستقیم به تلاش و همت معلمان آن جامعه دارد.

■ در یادگیری مسئله محور و دیگر رویکردهای دانش آموز محور، دانش آموز به یادگیری مستقل بپردازد.

■ مواد آموزشی را برای استفاده تک تک دانش آموزان در دسترس آنان قرار دهد.

■ مواد یادگیری را در قالب برنامه های کامپیوترا، فیلم آموزشی و غیره که می تواند در فرایند تدریس مورد استفاده قرار گیرد، تولید کند.

■ راهنمای شیوه ها و فنون مطالعه برای کمک به یادگیری دانش آموزان تهیه کند. این راهنمای دانش آموزان می گوید چه چیزی را باید یاد بگیرند، نتایج و اهداف یادگیری درس کدام ها هستند، چگونه آن ها شایستگی های لازم را کسب کنند، آیا موضوع درسی را یاد گرفته اند.

■ زمینه ساخت برخی از وسائل آموزشی را توسط دانش آموزان فراهم آورد.

■ از فناوری، اینترنت و کامپیوترا در فرایند آموزش استفاده کند.

■ از کامپیوترا برای تکمیل شیوه های آموزش سنتی استفاده کند

■ نقش ارزیابی کننده: از آنجا که ارزیابی از یادگیری دانش آموز، فرایند تدریس و آموزش کلاسی نوعی تعیین میزان پاسخگو بودن برنامه درسی به نیاز های دانش آموز، مدرسه و جامعه محسوب می شود لذا معلم لازم است:

■ شیوه های ارزیابی توانایی ها و میزان یادگیری دانش آموز را بشناسد.

■ از ابزارهای مناسب برای ارزشیابی آموخته های دانش آموزان استفاده کند. به سخن دیگر از آزمون هایی استفاده کند که ضمن تشخیص ضعف های درسی دانش آموزان، آن ها را با هم مقایسه نکند.

■ روند آموزشی و پیشرفت تحصیلی فرآگیرندگان را با ارزشیابی های مستمر آشکار سازد.

■ از طریق اجرای خود ارزیابی توسط دانش آموز به او در تعیین میزان موفقیت در درس و دستیابی به اهداف درس کمک کند.

■ در برنامه ریزی و اجرای امتحانات رسمی از دانش آموزان با مدرسه و شورای محلی